Karamürsel Sepeti Değil

İnsan yaşamı boyunca birtakım arkadaşlar, dostlar edinir. Her biriyle ilişkileri farklıdır. Kimileriyle oyun oynar, kimileriyle geziye çıkar, kimileriyle söyleşide bulunmaktan, belki kadeh tokuşturmaktan zevk alır. Onlardan çok şey öğrenir; onlara bir şeyler öğrettiği de olur.

Gerçek dostlar hiçbir çıkar beklemeksizin aralarında sıkı bir iletişim oluşturur, dayanışma kurar. Bunun için çalışmak, uğraşmak gerekmez; bu kendiliğinden oluşur. Yeter ki, gerçekten **"dostluk"** olsun.

Kimileri yaşamında bu bakımdan şanslıdır; kimileriyse bu şansı yakalayamaz. Güvenebileceği, dertleşebileceği tek bir dostu bile olmayan birçok insan vardır.

Ben şanslı olanlardanım. Şans oyunlarında hiç ama hiç kazanamamışımdır. Buna karşılık sahiden de sevdiğim, güvendiğim çok dostum olmuştur. Onlar da beni sevmiş, bana güvenmiştir.

Dostluk dediğin yaşam boyu sürer. Öyle birtakım çıkar çatışmalarıyla, görüş farklılığıyla, uyuşmazlıkla, küsüşmeyle, dargınlıkla, bunun gibi daha birtakım başka şeylerle sona ermez. Ancak içlerinden birinin bu dünyadan bir daha dönmemek üzere ayrılışı üzerine…

Bu dostlarımdan biri **Rahmi Baba** idi. Sadece benim değil, benim gibi çok kişinin dostuydu. Nitekim kimileri ona "Baba Rahmi" derdi. Onu tanıdığını bildiğim herkesin babası ya da ağabeyi gibiydi; kendisinden büyüklerin bile danışmanı, akıl hocasıydı.

Hem hayli bilgili hem de üstün düzeyde erdemli bir kişiydi. Dostu olsun olmasın herkesin zor ve sıkıntılı anlarında onlar için koşturur, bir şeyler yapmaya çalışırdı. Çevresindekileri kuru öğütlerle değil bilgilendirerek, onları düşündürüp bilinç kazandırarak, çeşitli konuları onlarla tartışarak hatta onları çalışmaya yönlendirerek eğitirdi.

Rahmi, eğitimi bakımından mimardı ama çizim ve tasarımla değil bina inşaatı işiyle uğraşıyordu. Sanırım benden on yaş kadar büyüktü. Yaşça o kadardı ama kafaca, bilgice ve nitelikleri bakımından hele erdemce çok daha büyüktü. Ona birkaç kez *"Rahmi Abi"* diyecek olmuştum; hiç hoşlanmamış, doğrudan sadece adını kullanmamı, birer kardeş gibi senli benli olmamızı istemişti.

Kimi zaman sadece ikimiz çeşitli konular üzerinde söyleşir, bazen onun önderliğinde başkalarıyla birlikte toplanıp tartışırdık. Bu bağlamda benim açımdan özellikle **Abdürrahim**'in yeri çok önemliydi.

Rahmi büyük bir inşaatın proje müdürü yani en üst düzey yöneticisiydi. Yanında değişik branşlarda birçok mühendis ve her türlü eleman çalışıyordu. Abdürrahim onun yardımcısıydı. Üçümüzün kafası doğrusu pek uyuşurdu. Sonradan aramıza Rahmi'nin şantiyesinde çalışan üç genç, yeni mezun mühendis katılmıştı ama işte onlar hayli farklı çıkmıştı. Nitekim bir gün Rahmi'ye öyle bir iş ettiler ki, Rahmi hepimizle olan ilgisini ilişiğini kesip ortalıktan yok oldu. Bunun ayrıntılarını anlatmayı sonraya bırakıyorum; önemli…

Rahmi'yi hiç unutamadım. Bilge filozof, tam bir **"insanlık örneği"** idi.

Onunla bir araya geldiğimizde havadan sudan konuştuğumuz hiç olmazdı. Birbirimize hal hatır sorduktan sonra neden söz etmeye başlarsak başlayalım, iş dönüp dolaşıp mutlaka insanın kafa patlatması, sözlerini düşünerek ve seçerek söylemesi gereken bir konuya saplanıverirdi. Bir başladık mıydı, saatleri devirdiğimiz olurdu.

Ne zaman, nerede, hangi vesileyle tanışmıştık ve birbirimizle içli dışlı oluşumuz nasıl başlamıştı?

Belki biraz uzunca bir öykü olacak ama önce bunu anlatmaya değer.

Karamürselli Köylüler

1971 yılında İstanbul'a taşındık. Eşim Figen mezun olduğu okulda öğretmenliğe başladı, ben Karayolları 1. Bölge Müdürlüğü'ne geçtim. Kısa süre içinde bölüm şefliğine atandım.

Yönettiğim bölümün işlerinden biri, devlet yolu kenarında kurulacak her türlü yapıya izin ve ruhsat vermekti. Bu konuda bana hayli geniş yetki tanınmıştı. Bunu biraz abartacak olursam şöyle diyebilirim: Edirne'den Düzce'ye kadar uzanan bölgemde, devlet yolu bitişiğinde yer alacak bir yapı için ben «Olur!» dersem olur «Olmaz!» dersem olmazdı.

Elbette bunun bazı istisnaları vardı. Hani "adalet" kavramının nükteli bir tanımı yapılır; derler ki, *"Adalet bir örümcek ağına benzer. Küçük böcekler yakalanır ama güçlü olanlar delip geçer."* Buna benzer bir biçimde kimi zaman benim kurallar ya da teknik nedenle *«Olmaz!»* deyip geri çevireceğim bir başvuru, birtakım etkilerle oldurulurdu. Ne yazık ki, bizim ülkede işler böyle!

Bölge Müdürümüz **Rıdvan Dedeoğlu** pek saygın ve deneyimli bir abiydi. Ben daha bu göreve atanırken bana birçok öğüt vermiş, yol göstermişti. Ona çok şey borçluyum. Hele şu sözünü hiç unutamam: «İnsanlara güven. Fakat her zaman bir açık kapı bırak. Herkes şaşırabilir ve yoldan çıkarılabilir. Hiç kimsenin dürüstlüğünden yüzde yüz emin olma.»

Bölge Müdürü'nün "Hasan" adında bir emektar odacısı vardı. Aslında ona "odacı" denilemezdi. Biz bölge çalışanlara, onu "protokol müdürü" olarak anardık; Kısaca "Protokol Hasan". Müdürün sekreteri de vardı ama onun işi başka Protokol Hasan'ın başkaydı. Özellikle bölge müdürüyle görüşmek isteyen kişiler mutlaka önce ona beğenilmek, elekten geçmek zorundaydı. Sadece uygun gördüğü kişileri müdürle görüştürür, kendince pek uygun olmayanların çaresine bakardı! O da zaten bu konuda yetkilendirilmişti.

Bir gün Protokol Hasan, yanında köylü kılıklı üç beş kişiyle odama geldi. Müdürümüzün bu beyleri dinleyip ilgilenmemi rica ettiğini söyledi. Bu, alışagelmiş olduğumuz bir parolaydı. *«Rıdvan Bey gereğini yapsın diyor.»* anlamına gelirdi. Başka türlü olanların da vardı bu parolaların... Bazısı *«Bu konu mutlaka çözümlensin»,* bazısı *«Bu konuyu bir sonuca bağlamadan önce Rıdvan Bey ile görüşmek gerekir»* anlamını taşırdı.

KARAMÜRSEL SEPETİ DEĞİL!

Köylüler Kocaeli'nin ilçesi Karamürsel'den geliyordu. Hepsi de "iş için bir devlet dairesine giden köylü yurttaşlar" gibi giyinmişti. İçlerinden birinin kravatı vardı. Zaten konuşmaları da öncelikle o yapıyordu.

Anlaşıldığına göre doğrudan Bölge Müdürü ile görüşmek istemişler, Hasan onlara ne hakkında görüşeceklerini sormuş. Anlatmışlar. Özetle şöyle: Varlıklı bir hanım, yol kenarındaki arazisini cami yapılmak üzere ölmeden önce köye bağışlamış. Muhtar da bunun için ruhsat almak gerektiğini öğrenince, İhtiyar Heyeti'nin kimi üyeleriyle birlikte Karayolları Bölge Müdürlüğü'ne gelmişler.

Hasan konuyu anlayınca, gelenlerin niteliğini de göz önünde tutarak böyle bir konuyu müdürle değil, benimle görüşmeleri gerektiğini söylemiş. Fakat köylüler boş elle gelmemiş. Bölge müdürüne "hatırı sayılır bir kişi"nin selâmını doğrudan iletmeleri gerektiğini belirtmiş, kim bilir belki de bir kartvizit getirmişler.

Hasan müdüre danışmış, o da çoğu benzer durumda olduğu gibi sadece odasının kapısına çıkıp, onlara benim bu konuyla mutlaka ilgileneceğimi ve gereğini yapacağımı söylemiş, ötesini Protokol Müdürü'ne havale etmiş. Kuşkusuz o "hatırı sayılır kişi"ye selam söylemelerini özenle belirtmeyi de ihmal etmemiş.

Köylüler atlatılmakta olduklarını sezmiş, bunu Hasan'a açıkça söylemişler. Hasan onlara şöyle demiş: «Hiç üzülmeyin... Müdür Bey sizi Murat Bey'e götürmemi söyledi. Bu işinize gelir. Murat Bey **"şıh oğlu"**dur. Konu cami olunca, akan suları bile durdurur. Size mutlaka yardımcı olacaktır.»

Köylüleri bana getirdiğinde bunları söylememişti. Sonradan anlattı.

Konukları buyur ettim. Birer çay söyledim. Getirdikleri plânı incelediğim zaman cami yaptırmak istedikleri yerin yolun hemen bitişiğinde küçük bir arsa olduğunu gördüm.

O çevrede sık sık trafik kazalarında, ölenler oluyordu. Bunu köylülere anlattım. Biliyorlardı. Kendilerinin de yol üzerinde kazaya kurban gitmiş yakınları olduğu ortaya çıktı. Ben bir yetkili, onlar birer vatandaş olarak dertleştik. Buna bir çare bulunması gerekiyordu.

Sonra onlara burada cami yaptırırlarsa, her öğle namazı saati ertesinde olayların daha da artabileceğini, özellikle Cuma'dan sonra cemaat dağılırken mutlaka bir kaza olacağını söyledim. «İyisi mi siz bu araziyi satın. Biraz daha içeride bir başka yer alıp camiyi orada yapın.» diye bir öneri getirdim. İsteseler de bu araziyi satamayacaklarını, çünkü bunun köye cami yapılmak üzere bağışlandığını söylediler. Arkadaki arsayı alıp ön tarafı yeşillendirerek camiyi daha geriye yapma önerimi de uygun bulmadılar; yeterli paraları yoktu.

Onları sevindiremedim ama orada cami yapılmasına izin vermeyeceğime inandılar. Mutsuz oldularsa da kızmadan ayrıldılar.

Ben onları uğurladıktan sonra soluğu Protokol Hasan'ın yanında almış, benim kendilerine hiç de yardımcı olmadığımdan yakınmışlar. Hasan da onlara şöyle demiş: «Bakın ben size bir şey söyleyeyim. Murat Bey dini bütün kişidir. Bu işleri de çok iyi bilir. Tarikat ehlidir. Dedim ya, şıh oğludur. Eğer orada cami yapılmayacağını söylemişse, dediğinin mutlaka bir hikmeti vardır. Biz bu işi anlayamayız ama o bilir. İyisi mi, siz bu işten vazgeçin.»

Ben nereden ve niçin "şıh oğlu" *(şeyhin oğlu)* oluyordum?... Hele bir de "tarikat ehli" olduğum nereden çıkmıştı?

Bunun da uzun bir öyküsü var. On yıl geriye gitmemiz gerekecek.

Enver'in Başıma Açtığı İş

Lisedeki arkadaşlarımı unutamam. Günümüzde bile onlarla yılda bir kez toplanır, eski günleri anar, sanki o günlere dönmüş gibi çocuklaşırız.

İçlerinden birinin yaşamımdaki yeri özel: Enver ile ilkokulun dördüncü sınıfında buluştuk. Zaman içinde birçok arkadaşımız sınıf değiştirdi ama ikimiz hiç ayrılmadık. Lisenin sonuna kadar aynı sınıfta okuduk, hep yan yana oturduk. Evlerimiz de birbirine pek yakındı. Hatta ailelerimiz taşındı; yine yakın düştük. Yalnızca okulda değil, dışarıda da her gün birlikteydik. Her şeyi paylaşırdık. Hani kimileri için *"İçtikleri su ayrı gitmiyor"* derler ya, işte tam öyleydik.

Ne yazık ki, üniversitede önce farklı branşlar seçtik. Ben makine mühendisliği öğrenimine başlarken, Enver hepimizden uzak, birbiri ardınca iki ayrı üniversite denedi. İkisine de ısınamadı. Sonunda o da mühendis olmak üzere yeniden başlamaya karar verdi ama önce askerliğini yapmayı, bu işten kurtulmayı kafasına takmıştı.

O sıralarda ben üniversitede sahiden okuyor muydum yoksa tiyatroculuk mu yapıyordum, tartışılır. Çoğu zaman, gündüz-gece ya sahnede ya da kulisteydim. Notlarım berbattan da kötüydü; durumum çok kritikti. Bu işi kurtarmanın olanağı yoktu; kovulacaktım. Kendi dileğimle ayrılıp, Enver'e uyarak askere gitmenin çok daha iyi olacağını düşündüm.

Enver, işlemlerini yaptırmak için askerlik şubesine gidecekti. Benim belgelerimi de aldı. Önce üniversiteden askerlik için her yıl yapılan tecil *(erteleme)* işlemi için gereken belgeyi almış olmama karşın, başarılı olamadığımı ileri sürerek bir de çıkış belgesi istedim. Verdiler ama önceki belgeyi geri almayı unuttular.

Tam bu sırada diğer arkadaşlarımdan ikisi kanıma girdi. Marmara Adası'na gidiyorlardı. Beni de kandırıp götürdüler. Orada vur patlasın çal oynasın eğleniyorduk. Oysa ben dönüp askere gidecektim. Beni caydırmak için ellerinden geleni yaptılar. Ailem de okulu bırakıp askere gitmeme karşıydı.

Bunun üzerine Enver'i telefonla arayıp, askere gitmekten caydığımı, benim tecil işlemimi yaptırmasını söyledim.

Ankara'ya döndüğümde Enver bana iyi (!) haberi verdi. Tecilimi değil, askere gitme işlemini yaptırmıştı. Dediğine göre her iki belgeyi birden almış olduğum fark edilirse başıma iş açılacağından korkmuştu. Hem ikimizin işlemini bir arada yaptırdığından, yakın yerlere hatta belki aynı yere gideceğimizi sanmıştı. Oysa onun nüfus kaydı Kars'ta, benimki İstanbul'da olduğu için, onu Antalya'ya gönderirlerken, ben Van'a düşmüştüm.

O yıllarda bir yasa uyarınca, lise mezunları, isterlerse "yedek subay öğretmen" niteliğiyle atandıkları bir köye giderek ilkokulda öğretmenlik yapıyor, iki yıl sonra üç ay eğitimden geçip askerlik hizmetlerini tamamlamış oluyorlardı.

Önce il merkezine gitmek gerekliydi. Orada herkese atandığı köy bildiriliyordu. Ben de Erciş ilçesinin (Van Gölü'nün kuzeyinde) Kocapınar köyüne atandım.

Şanslı sayılırdım. Kocapınar, o çevreye göre oldukça büyük köydü. Erciş-Ağrı yolunun üzerinde, ilçe merkezine 15 km uzaklıktaydı. Gidip gelmek için kamyon sırtında bir yer bulunamazsa yürünebilirdi. Kışın, zor hava koşulları dışında, yapayalnız olmaktan korkmayan bir kişi için sıkı bir tempoyla yürününce 3 saat bile sürmezdi.

Okul da çevredeki diğer köylerde olanların iki katıydı ama her sınıf ayrı değildi. Topu topu iki derslik vardı. Birinci ve ikinci sınıf öğrencileri birlikte, sonraki üç sınıf bir diğer grup olarak okutulurdu. Öteki köylerde ise çocukların tümü tek bir sınıfta toplanırdı.

Okulun bir müdürü olacaktı. O benim gibi "yedek subay öğretmen" yani devekuşu değil, doğrudan mesleği öğretmenlik olan bir kişiydi. Dolayısıyla birtakım resmî işlerle uğraşmak zorunda da kalmayacaktım ama köye vardığım zaman henüz gelmemişti. Gecikti de... İki ay kadar okulu tüm sınıflar dahil benim yönetmem gerekmişti.

***

Bir gün, şimdi anımsayamadığım bir nedenle beni çok kızdırmış olan dördüncü ya da beşinci sınıf öğrencilerinden birini iyice pataklamıştım. Demek oluyor ki, insanın haşarılığı nedeniyle dayak yeme evresinden sonra bu kez haşarılık edenlere dayak atma evresi başlıyor. (!)

Bu olayın geçtiği gün, öğleden sonra müdürün odasında oturuyordum. Birdenbire oradaki konum nedeniyle yan arkamdaki kapı gümbürdeyerek açıldı. İçeri dalan adam bar bar bağırıyordu:

«Ügretmen, sen nediysen, bizim kıroyi döğiysen.»

Adama şöyle bir baktım. Sert bir şekilde «Çıkşarı!» dedim.

Galiba anlamamıştı. Bağırtıyla lâfını yineliyordu. Ayağa kalktım. Bu kez elimle kapıyı işaret ederek **«Çıkşarı!»** diye bir de ben bağırdım. «Önce kapıyı vur. Ben "gir" deyince gel.»

Çok şaşırdı ama dediğimi yaptı. Dışarı çıkıp kapıyı ardından çekti. Sonra vurdu. Hatta vurunca kapı iyi tutmadığından kendiliğinden açılır gibi oldu da çekip bir kez daha vurdu.

«Gel!» diye seslendim.

Hışımla içeri girip tam karşıma dikildi ve aşağı yukarı aynı lâfı yineledi.

Kıpırdamadım. Bu kez bağırmadan ama sert ve kararlı bir tonla «Kasketi çıkar» dedim.

Siz hiç kasketi ya da herhangi bir diğer başlığı olmayan, başı açık gezen köylü gördünüz mü?... Yoktur. Kapalı yerde bile baş açılmaz. Bunun tek istisnası devlet dairesidir.

Direndi. Yerimden fırladım. «Bak!» diyerek müdür masasının arkasında asılı duran Atatürk portresini gösterdim. «Sen kimsin? Nerede olduğunu sanıyorsun? Burası devlet makamı. Burada Atatürk'ün huzurundasın. Kasketi çıkar.»

Duraladı. Askerlik yapmıştı hiç kuşkusuz; ne demek istediğimi anlamıştı. Sert bir hareketle, âdeta koparırcasına kasketini çıkarıp eline aldı. Darmadağın kapkara saçlarının tepesi düzgün bir yuvarlıktı. Oraya hiç çıkmayan kasket yerleşiyordu.

Yerime oturdum. «Şimdi söyle, ne diyorsun» dedim. Bunu söylerken, ona bakmıyor, bir başka iş ile oyalanır gibi yapıyordum.

Sesini bir ton aşağı indirmişti: «Ügretmen, sen büğün bizim kıroyi döğmişen.»

«Eeee!... Ne olmuş?... Bi diyeceğen mi var? Ne yapacan? Şincik sen de beni mi dövecen?... Yoksa öldürecen mi?»

Yanıtlamasına fırsat vermeden ayağa kalktım. Sağ elimi hızla kalçamın arkasına doğru attım.

İrkildi... Ben tabancayı çekerken, bir adım geri gitti.

Mermiyi sürdüm "şırak" diye... Tabancayı namlusundan tutup ona uzattım.

Alnından aşağı sarkmış karmakarışık saçlarının arasından fal taşı gibi açılmış kapkara gözlerle bakıyordu.

Tabancayı, kabzası ondan yana olmak üzere masanın önüne doğru ittim. Bırakıp geri çekildim.

«Ahan!...Hadi al... Makinalı konuş. Bak ben burada duruyorum. Sen daha yakınsın. Hadi al.»

Ellerini önünde kenetlemiş kasketiyle boğuşuyordu. Sıkıntı içinde kalmış olduğu belliydi. Şakaklarından aşağı bir ter damlasının süzüldüğünü fark ettim. Ne yapacağını, ne diyeceğini bilemiyordu. Korkmuştu.

«Ügretmen... Sen hoş gelmişsen... Meğtebi açmişsen... Sag olasen... Allah senden gani ragzi ola... Kıroleri okutiğsen. Bildikin vardır helbet. Elhamdüllâh goyli senden hoşnittir» derken tir tir titriyordu. Bir yandan elindeki kasketle boğuşuyor, diğer yandan gözünü tabancadan ayıramıyordu.

Az iş mi?... Yeni öğretmen namusunu öne sürmüştü.

«Kıroler sene emanet. Gusrimiz var isedir bagişlaysen» derken başını kaldırıp yüzüme bakabildi. «Emrin bağşimizin üzerinedir. Hadi bene misade» diyerek, bir yandan da öne doğru eğilme hareketleriyle ağır ağır kapıya doğru geriledi. Kendini birdenbire dışarı atıp savuştu.

Tabancayı alıp yerine taktım. Yıllarca tiyatro sahnesinde edinmiş olduğum deneyim işe yaramıştı.

O köyde bir yıl kaldım ama onu bir daha hiç görmedim. O mutlaka beni görmüştür ama herhalde bir kez daha karşılaşmamak için kaçıyordu. Ertesi yıl, ilçe merkezinde bir başka okula atandım.

Şıh Oğlu

Köylüyle aram pek iyiydi. Sadece Kocapınar'da değil, çevre köylerde de tanınmıştım. Çok gezerdim. Gittiğim her yerde iyi karşılanırdım. Çünkü herkesle söyleşir, şakalaşır, oyun oynar, hem dinler hem onların düzeyine inerek bilmedikleri, duymadıkları şeyleri anlatırdım.

Kocapınar'a yakın köylerden birinde, benim gibi yedek subay öğretmen olan bir arkadaşım vardı: Yılmaz... Soyadını unuttum. Sık sık ona giderdim. Ötesi yürüyerek bir buçuk saat kadar çekerdi.

Yılmaz'ın köyünün halkını ondan daha iyi tanımıştım. Kocapınar'da ise onu tanıyan yoktu. O da arada sırada bana gelirdi ama köye hiç inmez, köylüyle konuşmaz, toprak damlı ve tek odalı evimden dışarı çıkmazdı.

Köylüsü Yılmaz'ı bir türlü sevememişti. Oysa öğrendiğimize göre bizden önceki dönemde aynı köyde Erol adlı bir başka yedek subay öğretmen varmış. Köylü onu dilinden düşürmezdi. Erol öğretmeni anlatır da anlatırlardı. Belli ki, onu el üstünde tutmuşlardı.

Bunun neden öyle olduğunu çok sonra öğrendim.

Erol öğretmen köye ilk geldiğinde şöyle bir dolaşmış, hiç durmamış, hemen ilçeye dönmüş. Köylü kaçtığını sanmış ama ertesi gün bir sürü malzeme getirmiş, iki teneke dolusu kireç ve uzun saplı bir fırça dahil… Köydeki ilk iş olarak, hiç kimseye danışmadan camiye girip içini dışını bir güzel badanalamış. Sonra da köylüyle birlikte namaza durmuş. Köylünün sofrasına oturup ekmeğini paylaşmış. Okulu bir yana bırak, daha birçok iş yapmış köy için...

Yılmaz köye ilk kez akşam saatlerinde varmış. Köylü, çocuklarla ona ekmek göndermiş. O ise «Ben çarşıdan ekmek getirdim. İstemem» diyerek köylünün ikramını geri çevirmiş. Böylece daha ilk günden köylünün gönlünü kırmış. Yapılacak iş değil... Ekmeği al. İstemezsen, beğenmezsen yeme ama geri çevirme. Köylünün yüreğini incitme.

Dolayısıyla Yılmaz'ın köylüsü beni daha çok severdi. Çünkü ben oturup çaylarını içer, ekmeklerini paylaşır, onlarla uzun uzun söyleşirdim. Onlar bana köyü anlatırdı, ben onlara büyük kenti…

Sonraları bu sevgi açıkça belirgin bir saygıya dönüştü. Üstelik aynı sevgi ve saygıyı çevredeki diğer köylerden çoğunda da görüyordum. Hatta askerliğimi bitirdikten beş yıl kadar sonra bir kez daha Erciş'e gidip aynı köyleri dolaştığımda, benim çoktan unutmuş olduğum kişilerin beni hâlâ unutmadığını görmüş, aynı sevgi ve saygıyla karşılanmıştım.

***

Kocapınar'da bir arkadaş edinmiştim: **Şâmil**. Arkadaş olmuştuk ama ben ona "Şâmil" derken o bana adımla hitap etmez, "Ügretmen" derdi. Ben de onu bozmazdım. Ailesinin tarlası olmadığı için rençperlikle geçinirdi. Kışın ise yapacak işi olmadığından sık sık bana damlardı. İlkokulu bitirip de köyde kalmış ender köylülerdendi. Bekârdı. Başlık parasını bir türlü denkleştiremediğinden yakınır ama ilçeye gidip orada iş tutmak istemezdi. O çevrede çayı hep açık içtikleri için benim demlediğimi sert bulurdu. Sanki hiç içmemiş gibi her keresinde «Ügretmen bu nâ ki» diye sormaktan kendini alamazdı. Biraz satranç bilirdi. Oynardık. Ben ona bildiklerimden bir şeyler aktarırken o da benim birkaç tümce olsun Kürtçe öğrenmeme yardımcı olmuştu.

Kürtçesiz olmazdı. Yoksa köylünün ne dediğini anlayamazdınız.

Bir gün Şâmil'e apansız sordum: «Şâmil, bu köylü bana niçin bu kadar saygı gösteriyor?.. İlk geldiğimde hiç de böyle değildi. Ben onlar için ne yaptım ki?»

Hık mık etti. Lâfı geveledi. Pek söylemek hatta bu konuda konuşmak istemedi. Önce «Ügretmen, sen eyi adamsın. Herkes de seni sevmiş» diye konuyu geçiştirmek istedi. Direttim. Baktı ki olmuyor. «Ügretmen, sen biliysen. Bize düşmez.» demeye döndü. Üstüne vardım. Çevredeki diğer köylerde de bana karşı olan tavırların değiştiğini, bu işin içinde bir iş olduğunu belirtince, baklayı ağzından çıkarmak zorunda kaldı.

Dediğine göre, okuldaki tabanca verme olayını herkes duymuş. Bende mutlaka "bir şey" varmış. Belli etmiyormuşum ama benim gibi adamlar zaten kendini açık etmezmiş. Ben "şıh ogli" imişim. Herkes bundan eminmiş, çünkü bana mermi değmezmiş.

Peki, bana mermi neden değmezmiş?... Bu da nereden çıkmış?

İşte işin orası biraz karışık... Şu dayak atmış olduğum oğlanın babası her ne anlatmışsa... Nasıl anlatmışsa... Bir de anlattıkları kulaktan kulağa dolaştığında nasıl bir değişime uğramışsa...

***

Kocapınar'da bir de jandarma karakolu vardı. Arada sırada akşamları oraya giderdim. Erlerle söyleşir, onlarla birlikte pilavlarını kaşıklardım.

Bir akşam, birkaç köylü ile birlikte köyün imamı da karakola gelmişti. Şundan bundan söz ederken, imam birden «Ügretmen... Hani arada bi güneş tutuleyi... Bu nası oleyi» diye soruvermişti.

Köylülerden kimisi imama karşı çıkıp «Haşa, hocafendi! Allağan işi» demiş, İmam onları azarlayıp susturmuştu. Bu işe karışmamalarını, benim anlatacağımı, herkesin dinleyeceğini söylemişti. Kürtçe konuşuyordu ama ben Şâmil'den öğrenmiş olduğum kadarıyla biraz anlıyordum. Bu arada "kıro şıhi" gibi bir söz ettiğini de duydum yani "şeyh oğlu".

İmamın bu sorusunun nereden kaynaklandığını çok sonra öğrendim. Meğer o sıralarda ilkokul mezunu imamlara maaş bağlanmış. Dışarıdan sınava girerek diploma alma olanağı da sağlanmış. Bizim imam üçten terk olduğu için sınava girecekmiş. Bir yerden soruları elde etmiş. Belki gidip çalışsın ve öğrensinler diye özellikle söylemişlerdir. Danışıklı dövüş. Bize oyunu bozmamak yakışır.

Ucu yanmış bir odun parçası alıp karakolun beton zemininin üzerine yarım yamalak çizerek güneş tutulmasının nasıl oluştuğunu anlatmıştım:

«İşte bu güneş. Bu da dünya. Elbette güneş aslında çok daha büyük. Dünya güneşin çevresinde dönüyor. Bir de Ay var, daha küçük. O da dünyanın çevresinde dönüyor. Derken Ay ikisinin arasına giriyor. İşte o zaman güneş tutuluyor yani görünmüyor.»

Tam anlaşılana kadar bunu birkaç kez anlatmak gerekmişti. Ardından sıra ay tutulmasına gelmişti.

İmam, bunu kendisinin anlatacağını söyleyip dünya ile ayın arasına güneşi yerleştirmeye çalışmış ama olmayınca, «Yoh!... O cok böyük. Oraya sigmaz.» deyip onu da benim anlatmamı istemişti.

Anlatmıştım. Köylüler pek oralı olmadıysa da imam dikkatle izlemişti.

Sonra birkaç matematik problemi çözmüştük. Daha önce rakamların Kürtçe karşılığını öğrenmiş olmam bu işi kolaylaştırmıştı. Özellikle "para" ile bağlantılı bir problem olunca daha çabuk çözdüğünü hayretle izlemiştim.

Bir de İstiklâl Marşı'nı söylemiştik ama ne söyleyiş!... O esnada iyi ki köylülerden ve erlerden başka bizi duyan yoktu.

Birkaç ay sonra bir gün öğleden sonra imam, o benim toprak damlı tek odalı evime kadar gelip gururla diplomasını göstermişti. Ellerime sarılarak tekrar tekrar teşekkür etmiş hatta eğilip öpmek istemiş ama ben engel olmuştum.

Çıkar söz konusu olunca, "Allah'ın işi" yoktu.

Rüzgâr

Askerlik hizmetinden sonra, değişen yöntem uyarınca yeniden sınava girip üniversiteye döndüm. Bu kez Enver ile birlikte ikimiz de inşaat mühendisliğini seçmiştik. Fakat ben tiyatro çalışmalarını bir türlü bırakamadığım için tökezleye tökezleye, hayli gecikerek bitirdim.

Daha önce anlatmış olduğum gibi, bir yandan da çalışıyordum. İş yerimde herkese içtenlikli davranmayı benimsemiştim. Karayolları'nda amir-memur ayırımı yapmaz, işçilerle söyleşir, dertlerini dinlerdim. Onlar ilgi gösterdiği sürece görüp geçirdiklerimi, deneyimlerimi herkese anlatırdım.

Kısa süre içinde Karayolları örgütünde de iyi tanınır, sevilir, tutulur olmuştum. Hem hızlı çalıştığım hem hiç durmadan oradan oraya koşuşturduğum için bana "Rüzgâr" adını takmışlardı. Bu takma adım, çok yıllar sonra Karayolları'ndan ayrıldığımda bir başka işe girerken benim için bonservis gibi bir şey olmuştu.

İstanbul'a taşınıp bölge müdürlüğünde çalışmaya başladıktan sonra bile bir süre için bu takma adım dilden dile dolaştı. Ancak, bir söyleşi esnasında köyde öğretmenken başımdan geçen şu "şıh oğlu" olayını da anlatmış olmalıyım ki, Protokol Hasan beni Karamürsel'den gelen köylülere öyle satmıştı.

***

Karamürsellilerin gelip gidişinin üzerinden ancak birkaç gün geçmişti ki, Protokol Hasan odamın kapısında belirdi. «Sayın Rahmi Baba sizi görmek istiyor.» dedi. Geri çekilip kısaca boylu, güleç yüzlü, kapkara saçlı ama beyaz tenli ve mavi gözlü, iyi giyimli bir adama «Buyrun!» diye yol verdi.

Yerimden kalkıp getirdiği kişiyle el sıkıştıktan sonra yer gösterirken bir yandan da Hasan'a *«Konu nedir? Önemli bir şey mi?»* gibisinden şöyle bir kaş göz ettim. *«Bilmiyorum»* der gibi omzunu kaldırmakla yetindi.

Hemen çay söyledim. Ancak o sırada çok işim vardı. O nedenle çayın gelmesini bekleyemeden, bir an önce konuya girmek istedim.

Beni rahatsız ettiği ve zamanımı aldığı için bin bir özür diledi. Sonra Karamürselli köylüler ile görüşmüş olduklarımızı şöyle bir özetledi.

«Eyvah!» dedim kendi kendime... *«İşte torpil geliyor.»*

Acaba o kartvizitin sahibi miydi?.. Olamaz, çünkü o zaman bölge müdürüyle görüşürdü. Hasan da hiçbir ipucu vermemişti.

Buna fırsat kalmadan, «Ben zaten onlara orada, hemen yolun kenarında cami yapmanın uygun olmadığını söylemiştim ama dinlemediler. İlle gelip başvurmak istediler.» dedi.

Rahatlamıştım. Bu konuyla ilgisini sorunca, «Hiçbir ilgim yok. Sadece o çevrede yaptığımız işler var. O sırada köylüler ile de sıkı fıkı olduk. Konuyu bu nedenle biliyorum.» dedi.

Ne iş yaptığını sordum. Süleyman Davutoğlu'nun yanında çalıştığını söyledi. «Herhalde tanırsınız.» dedi.

Öyle ünlü bir kişiydi ki, adını duymamış olmam olanaksızdı.

Rahmi onun bir büyük inşaatının proje müdürü olduğunu söyleyince, «Yani meslektaş oluyoruz.» dedim.

«Pek sayılmaz ama yakın.» diye yanıtladı, «Siz inşaat mühendisisiniz, değil mi? Ben Güzel Sanatlar Akademisi'nde okudum. Mimar oldum. Madenî iç dekorasyon uzmanıyım. Fakat Süleyman Bey beni en önemli projesinin başına getirdi. Bu da şöyle oldu: Ben daha bebekken ölmüş babamın çok yakın bir arkadaşı, onun da adı benim gibi Rahmi, Tire'nin en ünlü iş adamıdır, Süleyman Bey'i iyi tanırmış. Bu büyük projenin başına geçmek üzere birisini aradığını duymuş; annem Nazilli'den gelme de olsa ben aslen Tireliyim ya, ona beni önermiş.

Sözünün burasında durdu çünkü çaylarımız gelmişti.

Çayından bir yudum aldıktan sonra devam etti:

«Dediğim büyük projeye başladık. Fakat bu arada Karamürsel'de de ufak tefek işler yapıyoruz. Nitekim köylüler o caminin planını bana çizdirdi; ruhsat alabilselerdi, inşaatını da rica minnet bize yaptırırlardı.»

Bütün bunları bana niçin anlatıyordu ki acaba? Onun bu özel gelmişi geçmişi beni neden ilgilendirsindi?

Bir şey demedim; sözünü kesmedim; sesimi çıkarmadan sonuna kadar dinledim. (Nedenini daha sonra anlayacaktım.)

«Cami işi kaldığına göre beni niçin görmek istediniz?» diye konuya dönmek istedim. Dedim ya, çok işim vardı ve onu bir an önce atlatmak istiyordum.

«Muhtar görüşmenizi anlattı. Benim de ilgimi çekti.» dedi, «Günümüzde devlet dairelerinde cahil insanlara, hele köylülere sizin gibi davranan, onların anlayacağı dilden konuşanlara pek rastlanmıyor. Bu tarafa işim düşmüştü. Bir uğrayıp sizi tanımak istedim. Hepsi bu!»

Bu açıklaması daha da şaşırtıcıydı. Bu işin içinde bir iş vardı ama ne?

«Ben gençliğimde bir süre köyde kaldım.» dedim, «Demek ki, köylüyle nasıl konuşulacağını öğrenmişim.»

"Dinleyen olabilir mi?" gibisinden açık duran kapıya doğru şöyle bir baktıktan sonra, «Özür dilerim ama bir de sizin "şeyh" olduğunuzu söylediler.» dedi.

Ha, şu mesele… Şaşırmıştım ama belli etmedim.

«Kim söyledi bunu?» diye sordum.

«Muhtar.»

«Nereden çıkarmış?»

«Beni buraya getiren görevli var ya!.. Anlattıkları kişi de herhalde o olsa gerek. O söylemiş.»

«Siz de inandınız!»

«Yo hayır, inandığım için değil. Dediğim gibi, köylülere davranışınız ilgimi çekti. Size rahatsızlık vermişsem beni kapı dışarı edebilirsiniz.»

«Rica ederim... Hiç öyle şey olur mu? Hoş geldiniz, safa getirdiniz.» derken, bir yandan da düşünüyordum; inanmamış olduğuna da ben inanmamıştım.

O yıllarda koalisyon hükümetinde bizim bakanlık yani Bayındırlık Bakanlığı, kökten dinci tutumlu bir partinin elindeydi. Bence herhalde top sakallı bir mühendisin nasıl olduğunu merak etmişti.

«Şu işi çözelim.» diyerek, Hasan'ı telefonla arayıp çağırdım.

Sanki aramamı bekliyormuş gibi hemen geliverdi.

Önce odamın kapısını kapattırdım.

Oysa kapım hiç kapanmazdı. Çünkü benden önceki şef **Nejat Cihanoğlu** abim emekli olup ayrılırken, odamın kapısını hep açık tutmamı öğütlemişti. Bu odada gizli kapaklı hiçbir şey olmamalıydı. Dışarıdan bakınca da hiç böyle bir izlenim edinilmemeliydi. İnşaat ruhsatlarının imza makamı olduğu için…

Bu konunun aslını astarını sorunca, Hasan, «Ha o konu» dedi, «Murat Bey, ben onlara senin dediğine inansınlar diye öyle söyledim. Hem işi uzatmasınlar hem de gönülleri hoş olsun diye.»

Adı üstünde: Protokol Müdürü... Her işe maydanoz.

«Peki ama bunu nereden çıkardın?» diye üsteledim.

«Murat Bey, sen anlatmıştın ya... Hani Van'ın bilmem ne köyündeyken sana "şıh oğlu" dememişler miydi?.. Bu sebeple sana çok hürmet etmemişler miydi?.. Her dediğine inanmamışlar mıydı?.. Benimki de ondan galat!»

Konunun kökeni anlaşılmıştı. Hasan'ı gönderdim. Rahmi Bey'e de söz konusu olayı özetleyerek anlattım.

«Ne iyi etmişim de gelmişim.» dedi. Çayını bitirip kalkmak için izin istedi. Tam ayrılırken, «Acaba sizinle daha sonra bir akşam dışarıda buluşarak bir kahve içip biraz çene çalabilir miyiz?» diye sordu.

Bir kez daha şaşırdım ama neden olmasındı ki!..

Önerisini kabul ettim. Görevimle bağlantılı bir konu olsa kesinlikle kabul etmezdim.

Bana kartvizitini verdi. Benim ise özel kartım yoktu. Karşılık olarak bir kâğıda ev telefonumu yazdım.

İyi etmişim.

Kısa boylu sayılırdı; hani kimileri için *"**Ufak tefek ama Karamürsel sepeti değil"*** derler ya, işte öyle! Fakat sonradan keşfettiğim üzere kafa yapısı, bilgisi, dünya görüşü, tutum ve davranışları, erdemleriyle çok büyüktü.

Bir **adam** ile tanışmıştım.